

Přírodní zahrady

Vlasta Hábová

Ing. Vlasta Hábová absolventka oboru Zahradní a krajinářská architektura na Zahradnické fakultě MENDELU. S obzvláštní oblibou projektuje výukové zahrady škol a školek, terapeutické zahrady a spolupracuje s neziskovými organizacemi na mezinárodních projektech zabývajících se environmentálními tématy.

Fenomén tzv. přírodních zahrad se u nás dostal do popředí zájmu poměrně nedávno. Diskutovaným tématem se stala jejich zdánlivá nejednotnost a uchopení laickou veřejností, které vede z pohledu profesionálních hodnotitelů ke kolísající „kvalitě“ díla. Hledání jednotícího principu navíc někdy zavádí k záměně s jinými styly (například s permakulturou). Ve skutečnosti se však hnutí přírodních zahrad snaží vyvažovat snahy o podporu biodiverzity, propagaci udržitelných metod zakládání a údržby zeleně s estetickou rovinou.

Princip přírodních zahrad je postaven především na technologiích. Stylově se jedná o pestrou škálu přístupů – přírodní zahrady mohou být zastoupeny soukromými zahradami, veřejnou zelení, historickými zahradami a parky i komerčními zahradnickými areály. Zpracování může být profesionální i naprosto laické, hlavní je dodržení daných principů.

Přírodní zahrada je tedy značkou, která se snaží rozšířit povědomí o přírodě blízkých metodách zakládání a údržby zeleně a přispět tak k ochraně životního prostředí. Významnou roli hraje práce s veřejností. Principy přírodních zahrad jsou prezentovány na seminářích, workshopech a zároveň jsou pořádány exkurze do ukázkových zahrad (na našem území i v zahraničí – především v Dolním Rakousku). Dalšími nástroji jsou certifikace uznaných zahrad (soukromých i veřejných) a podpora souvisejícího cestovního ruchu a regionálního rozvoje.

Rakousko a spolupráce s Českou republikou

Současná forma pojetí je odrazem rakouského modelu, přeneseného k nám pomocí společné iniciativy několika neziskových organizací. Metodika je převzata z pilotního projektu Natur im Garten, který s přibližně desetiletým náskokem realizovala organizace Die Umweltberatung (www.umweltberatung.at). Die Umweltberatung je nezisková organizace podporována vládou Dolního Rakouska, která se zabývá poradenstvím v oblasti udržitelného rozvoje ekonomiky a společnosti a je aktivní v řadě poradních sborů a komisí.

Během let se rozsah iniciativy zvětšil natolik, že bylo založeno samostatné sdružení Umweltschutzverein Bürger und Umwelt – Natur im Garten (www.naturimgarten.at), které dnes spravuje i areál výstavy zahradní architektury pro malé celky a výzkumné zařízení Die Garten Tulln.

Zvláštností ukázkové zahrady ARCHE NOAH je zaměření na užitkové rostliny a jejich množení: to, co zde vypadá jako planě rostoucí rostliny, jsou ve skutečnosti ohrožené a méně často pěstované druhy zeleniny, z nichž se získávají semena pro další pěstování a šíření

V roce 2001 navázalo budoucí občanské sdružení Přírodní zahrada (oficiálně založeno v roce 2006) a Natur im Garten první spolupráci. V letech 2009–2012 už byl realizován přeshraniční projekt „Přírodní zahrady bez hranic“ zaměřený na přenos know-how, v rámci kterého byla po vzoru Dolního Rakouska zahájena certifikace přírodních zahrad i v České republice. Zapojeny byly neziskové organizace ze tří krajů: občanské sdružení Přírodní zahrada z jižních Čech, Chaloupky o.p.s, školská zařízení pro zájmové a další vzdělávání z Kraje Vysočina a základní organizace Českého svazu ochránců přírody Veronica z jižní Moravy. Z této spolupráce mimo jiné také vznikl první web orientovaný na téma přírodních zahrad www.prirodnizahrada.eu. V rámci podpory souvisejícího cestovního ruchu potom byla na stránkách rakouského partnera vytvořena česká sekce s odkazem na rakouské i české ukázkové zahrady (<http://www.naturimgarten.at/cz/schaugaerten>).

V Rakousku (především v regionu Dolního Rakouska), kde jsou environmentální témata v popředí veřejného zájmu, profituje hnutí přírodních zahrad z politické atraktivity a těší se přímé mediální i finanční podpoře. Například současný ministr vnitra a bývalý hejtman Dolnorakouského kraje Wolfgang Sobotka je dlouholetou tvářou projektu a věřím, že za velkou část své popularity vděčí právě prosazování environmentálních témat. Projekt je totiž ve větším měřítku ekonomicky výhodný díky návaznosti na cestovní ruch.

V celé oblasti funguje síť ukázkových přírodních zahrad, na kterou navazuje marketingově uchopené odvětví „zahradní turistiky“. Na profesionální úrovni se zahradní turistice v Rakousku věnuje platforma „Die Gärten Niederösterreichs“ (Zahrady Dolního Rakouska – www.diegaerten.at) s cílem učinit Dolní Rakousko jednou z předních zahradních destinací Evropy. Podle údajů z roku 2014 zde bylo evidováno 326 000 certifi-

Kittenberger Erlebnispark – největší rakouské soukromé zahradnické zařízení. Zázitkové zahrady v Schilternu nedaleko Vídně jsou otevřeny od března do října a kromě čtyř desítek tematických zahrad je jejich součástí i restaurace a zahradnické centrum

kovaných přírodních zahrad, z toho 130 ukázkových a 40 profesionálně turistických (statistické údaje převzaty od občanského sdružení Přírodní zahrada – www.prirodnizahrada.com).

Z údajů občanského sdružení Přírodní zahrada dále vyplývá, že návštěvníky dolnorakouských zahrad jsou převážně ženy a výrazně je zastoupena věková skupina nad 40 let. Čistě zahradní turismus je poměrně malý segment, ale zahrady mohou značně přispět k tvorbě hodnot pro cestovní ruch.

Na našem území došlo v rámci přeshraničního projektu „Zahradní turistika na česko-rakouském pomezí“, jehož nositelem je Bylinková zahrada Tíree Chmelar ve Valticích, k vytvoření webové stránky www.zahradniturestika.cz, mapující zahradní cíle v regionu Jižní Morava – Dolní Rakousko.

V České republice se do nabídky zahradní turistiky zapojuje již více než 50 ukázkových přírodních zahrad, které jsou prozatím zastoupeny v jižních Čechách, na jižní Moravě, Vysočině, v Praze, středních Čechách a ve Zlínském kraji.

Principy přírodních zahrad

Jaké jsou tedy principy přírodních zahrad? První kategorií jsou tři hlavní kritéria, která musejí být dodržena vždy – zákaz používání pesticidů (s výjimkou těch, které jsou povoleny pro ekologické zemědělství), vyhýbání se syntetickým hnojivům a úplný zákaz používání rašeliny. Dále je vydán seznam doporučených prvků přírodních zahrad, mezi které patří například živý plot z autochtónních druhů, plochy lučních trávníků, výsadby trvalek, různorodé biotopy, produkční záhony, ovocné dřeviny nebo ponechaný prostor pro divokou vegetaci a živočichy. Zároveň jsou kladně hodnoceny technologie jako kompostování, využívání dešťové vody, mulčování a v produkčních zahradách pak pěstování s využitím smíšených kultur, střídání plodin nebo využití zeleného hnojení.

Certifikace

Na základě této metodiky, která je vázána mezinárodní licencí, jsou potom udělovány certifikáty přírodních zahrad. Menší plaketu „Přírodní zahrada“ získá každý zájemce, který splní tři základní kritéria a alespoň částečně

pět bodů z doplňujících požadavků. Podmínky jsou záměrně nastaveny velmi měkce. Pro získání plakety „Ukázková přírodní zahrada“ však musejí žadatelé projít složitějším výběrovým procesem, kde jsou navíc hodnoceny i kategorie jako turistická atraktivita místa, nabízené služby, zázemí, řešení zahrady a určitý styl nebo osoba majitele/průvodce zahradou a jeho schopnost a ochota sdílet s návštěvníky své zkušenosti.

Soutěž

Pro projektanty mohou přírodní zahrady znamenat zajímavou výzvu. Natur im Garten každoročně vyhláší

mezinárodní soutěž European Award for Ecological Gardening, ve které odborná porota vybírá tři nejlepší projekty. Loni byly oceněny dva rakouské projekty a jeden německý: Spiegelmayr House kombinující pěstování starých odrůd a výrobu biopotravin v hornorakouském Dietachu u Welsu (1. místo), Zollverein Park v bývalém průmyslovém areálu v Porúří (2. místo), a koncepce zeleně městyse Kirchberg am Wagram, integrující jedlé rostliny do veřejného prostoru (3. místo). ■

Největší přehlídkou přírodních ukázkových zahrad je areál Die Garten Tulln